

Lausunto

15.10.2019

Asia: LVM/1297/03/2019 / LVM023:00/2019

Luonnos hallituksen esityksestä eduskunnalle liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyvien lakien muuttamisesta (Korjauspaketti)

Yleiset huomiot esitysluonnoksesta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Liikenne- ja viestintäministeriölle

Asia

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyvien lakien muuttamisesta (Korjauspaketti)

Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry, jäljempänä Tuomariliitto, esittää yllä mainitun täydentävän hallituksen esityksen luonnoksen johdosta kunnioittavasti lausuntonaan seuraavaa:

Lähtökohdat

Tuomariliitto puuttuu lausunnossaan ainoastaan sen kannalta merkitykselliseen kysymykseen maa- ja metsätalouden osallistumiseen muutoksenhausta tiekunnan päätökseen koskevan asian käsittelyyn.

Hallituksen esityksen luonnoksessa (25.1.2017) esitettiin yksityistielain 65 §:n mukaisten edellä mainittujen asioiden käsittelyä maaoykeuksissa. Perustellusta kritiikistä johtuen esitystä muutettiin siten, että lopullisessa hallituksen esityksessä asioiden käsittely siirrettiinkin niihin kärjjooykeuksiin, joissa toimii maaoykeus, millä ilmeisesti nähtiin olevan jotain lisäarvoa asiassa. Tuomariliitto on Eduskunnassa valiokuntakäsittelyssä edellyttänyt, että maaoykeusinsinööri voi vähintäänkin osallistua niiden valmisteluun. Tuota ei kuitenkaan sisällytetty yksityistielain muutokseen, mutta valiokunta ponnessaan on esittänyt, että asiasta säädetään myöhemmin. Nyttemmin on ilmennyt, että Tuomariliiton vähimmäistavoite maaoykeusinsinöörin osallistumisesta valmisteluun ei ole kaikissa tilanteissa riittävä vaan olisi välttämätöntä, että tämä voisi osallistua päätöksentekoon ratkaisukokoonpanon jäsenenä.

Yksityistielain 65 §:n asioissa maaoykeusinsinöörin osallistuminen käsittelyyn

Tuomariliitto on aiemmin lausunut alkuperäisestä ehdotuksesta seuraavaa:

"Hallituksen esityksen mukaisen uudistuksen myötä kärjjooykeuksiin tulee uusi asiaryhmä, josta aiempaa kokemusta on vain maaoykeusasioita käsitelleillä tuomareilla. Kärjjooykeudessa riita-asioita käsitellään vain lainoppineista tuomareista muodostuvissa kokoonpanoissa. Vaikka moitekanneasiat edellä todetulla tavalla ehdotetaan keskitettäväksi tällä hetkellä maaoykeuksina toimiviin kärjjooykeuksiin, asioiden käsittelyn vaatima asiantuntemus tulisi esitetyssä järjestelyssä kärsimään siitä, että kärjjooykeuden kokoonpanoon ei kuulu maaoykeusinsinööriä eikä maaoykeusinsinöörin käyttäminen edes esitettyjen moitekanneasioiden valmistelussa olisi ilman lainsäädäntömuutoksia jäljempänä todetuista syistä mahdollista. Kun valtaosa tiekuntien päätöksiä koskevista muutoksenhakuasioista liittyy tienpitovelvollisuuteen ja sen perusteella määräytyviin maksuihin, maaoykeusinsinöörillä on ollut keskeinen asema näiden asioiden valmistelussa ja käsittelyssä maaoykeuksissa.

Hallituksen esitystä annettaessa lakiin jätettiin oletettavasti unohduksesta johtuen lisäämättä säännökset, jotka mahdollistaisivat sen, että maaoykeusinsinööri voisi tarvittaessa osallistua yksityistielain 65 §:n mukaisten asioiden valmisteluun kärjjooykeudessa. Maaoykeusinsinööri on tuomioistuinlain 2 luvun 7 §:n 1 momentin mukaan jäsenenä vain maaoykeusasioissa. Toisin kuin maaoykeusasioiden vastuutuomarin kohdalla on säännöksen toisessa virkkeessä säädetty, lakiin ei sisälly säännöksiä maaoykeusinsinöörin oikeudesta osallistua muiden kuin maaoykeusasioiden käsittelyyn. Maaoykeusinsinöörin toimivallasta on säädetty puolestaan kiinteistönmuodostamislain 243 §:ssä, joka koskee vain maaoykeusasioita.

Koska korkeimman oikeuden tuomioistuinten kokoonpanon laillisuutta koskeva tulkintakäytäntö on perustellusti hyvin tiukka, ilman nimenomaisia säännöksiä kärjjooykeudet eivät voisi käyttää maaoykeusinsinöörin työpanosta tiekuntien päätöksiä koskevien moitekanneasioiden valmistelussakaan. Korkeimman oikeuden ratkaisusta KKO 2002:68 ilmenee selkeästi, ettei

kokoonpanoon kuulumaton henkilö voi osallistua asian ratkaisuun vaikuttavaan valmisteluun. Korkeimman oikeuden tiukkaa linjaa kokoonpanon laillisuuden suhteen ilmentävät myös esimerkiksi ratkaisut KKO 1998:69, KKO 2001:30, KKO 2003:5, KKO 2015:78 (ks. erityisesti perustelujen kohdat 14 – 16) ja KKO 2017:43.

Maaoykeusinsinööreillä on kuitenkin huomattava tietämys ja osaaminen yksityistieasioissa, erityisesti myös nyt kysymyksessä olevan tyyppisissä asioissa. Tämän vuoksi on välttämätöntä, että ainakin mahdollisuus maaoykeusinsinöörin käyttämiseen noiden asioiden valmistelussa taataan asianmukaisin lain säännöksiin. Yksinkertaisimmin tämä olisi ilmeisesti toteutettavissa lisäämällä tuomioistuinlain 2 luvun 7 §:n 1 momenttiin uusi virke, jonka mukaan maaoykeusinsinööri voisi osallistua kärjaoikeudessa yksityistielain 65 §:ssä tarkoitettujen asioiden valmisteluun."

Tuomariliiton ajattelun esikuvana on ollut kiinteistönmuodostamislain 243 §:n 3 momentin säännös, jonka mukaan maaoykeusinsinööri voi osallistua valmisteluun säännöksen 2 momentissa tarkoitetuissa asioissa. Tuolloin kannanottoa valmisteltaessa on jäänyt riittävässä laajuudessa syvällisesti tiedostamatta se perusero, että mainitun 2 momentin asioissa on kyse vain puheenjohtajan kokoonpanossa kirjallisessa menettelyssä ratkaistavista asioista kun taas yksityistielain 65 §:n asioissa on usein toimitettava paitsi suullinen valmistelu myös usein pääkäsittely, jossa voi tulla esiin kysymyksiä, joissa tarvitaan maaoykeusinsinöörin syvällistä substanssiosaamista.

Tietävästi myös maaoykeusinsinöörit pitävät säännöstä ongelmallisena, sillä valmistelijan rooli riita-asioissa poikkeaa tavanomaisesta maaoykeusasian valmistelusta. Riita-asioissa valmisteluun osallistuva jäsen osallistuu myös asian ratkaisemiseen. Nyt ehdotetun yksityistielain 65 §:n mukaan maaoykeusinsinöörillä ei kuitenkaan olisi mahdollisuutta osallistua asian ratkaisemiseen.

Oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 11 §:n 1.1.2019 voimaan tulleen muutoksen (1.6.2018/422) mukaan kärjaoikeuden yhden tuomarin kokoonpanoa voidaan vahventaa yhdellä lainoppineella jäsenellä, jos se asian laadun, laajuuden tai muun erityisen syyn vuoksi on perusteltua. Tiekunnan päätösten moittimista koskevilla asioilla olisi tarkoituksenmukaisempaa, että ratkaisukokoonpanoa voitaisiin laajentaa lainoppineen jäsenen sijaan maaoykeusinsinöörillä. Näin maaoykeusinsinöörin osaaminen olisi aidosti ratkaisukokoonpanon käytettävissä.

Tuomariliitto noilla perusteilla on nyt tullut siihen johtopäätökseen, että asia tulee sittenkin korjata siten, että lakiehdotuksen 65 §:n 2 momentin virkkeen "Maaoykeusinsinööri voi osallistua asian valmisteluun." jälkeen lisätään vielä seuraava virke:

"Lisäksi oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 3 §:n mukaisessa kokoonpanossa voi yhtenä jäsenenä olla lainoppineen jäsenen sijaista maaoykeusinsinööri sekä oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 11 §:n mukaisessa tilanteessa yhden tuomarin kokoonpanoa voidaan vahventaa maaoykeusinsinöörillä."

Tuolloin kärjäoikeudessa voidaan aina käyttää maoikeusinsinööriä asian valmistelussa sekä tarvittaessa em. substanssiosaamista ottaa tämä ratkaisukokoonpanon täysivaltaiseksi jäseneksi. Äänestysäännöksistä johtuu, että päätösvallan painopiste pysyy lainoppineilla jäsenillä.

Lausunnon valmistelu

Lausunnon valmistelusta on vastannut maoikeusasioiden vastuutuomari, kärjätuomari Pekka Louhelainen. Lausunto on käsitelty Tuomariliiton oikeuspoliittisessa valiokunnassa ja hallituksessa.

Tampereella 15.10.2019

Antti Tapanila

Tuomariliiton puheenjohtaja, kärjätuomari

Ojala Liisa
Suomen tuomariliitto - Finlands domareförbund ry